

GYERMEKJOGOKRÓL GYEREKEKNEK

GYERMEKJOGOKRÓL GYEREKEKNEK

NEKEM VANNAK JOGAIM,
NEKED VANNAK JOGAID,
NEKI VANNAK JOGAI...
MINDEN GYEREKNEK
AZONOS JOGAI VANNAK

A Kézikönyv az Európai Unió pénzügyi támogatásával, a „Civil szervezetek és az antidiszkriminációs törvény végrehajtása” program, „Van Jogod!” című projektje (2006/018-176.03.01-0022) keretében készült. A kötetben kifejtett nézetek a szerzők nézetei, ezért semmiképpen sem tekinthetők az Európai Unió hivatalos állásfoglalásának.

Szerzők: Győrfi Éva – Herczog Mária – Kőműves Ágnes

Szerkesztette: Herczog Mária

Nyomdai munkálatok: Innova Print Kft.,

Felelős vezető: Komornik Ferenc

Tervezés: Fejes Mónika

A borítón található rajzot, a Murál Morál Csoport fiataljai és önkéntes segítői: Bérdi Katalin, Petrovics Zoltán, Szilágyi Lilla, Satori Dia és Katona Krisztina készítették. A felhasznált gyerekrajzokat a „Van Jogod!” rajzpályázatra beérkezett munkákból válogattuk.

Könyvünk címe, az Európa Tanács Építsük Európát a gyermekekkel a gyermekekért programjának, az ENSZ gyermekjogi egyezményének huszadik, és az Európa Tanács fennállásának hatvanadik évfordulója alkalmából készült, a gyermekjogok megismertetését célul kitűző kiadványok címével megegyező.

A kézikönyv megrendelhető a Család, Gyermek, Ifjúság Kiemelkedően Közhasznú Egyesülettől:

e-mail: csagyi@csagyi.hu, Tel/Fax: (06) 1 225 3525,

Postacím: 1380 Budapest, Pf. 1061., www.csagyi.hu

© Család, Gyermek, Ifjúság Kiemelkedően Közhasznú Egyesület 2009

ISBN 978-963-88194-2-0

ISBN 978-963-88194-3-7

TARTALOMJEGYZÉK

A GYEREK JOGAI	6
EGYENLŐ ÉS MEGKÜLÖNBÖZTETÉS MENTES BÁNÁSMÓD	18
AZ EGÉSZSÉGES ÉLETHEZ VALÓ JOG	24
CSALÁDBAN NEVELKEDÉS	30
INFORMÁCIÓS JOGOK, A RÉSZVÉTEL JOGA	36
A GYEREKEK BÁNTALMAZÁSA ÉS KIZSÁKMÁNYOLÁSA	42
KÜLÖNÖSEN VÉDTELEN GYEREKCSOPORTOK	46
JOG AZ OKTATÁSHOZ	52
JOG A PIHENÉSHEZ, JÁTÉKHOZ ÉS A KULTURÁLIS TEVÉKENYSÉGEK VÉGZÉSÉHEZ	58
EGY GYEREKEKNEK VALÓ VILÁG	62

FÜGGELÉK

TOVÁBBI OLVASNIVALÓK A GYEREKJOGOKRÓL	68
---	----

A GYEREK JOGAI

Ez a dokumentum az ENSZ Gyermek Jogairól szóló Egyezményének rendelkezéseit foglalja össze. Az egyezmény egy olyan 193 ország által elfogadott megállapodás, ami biztosítja, hogy minden országban ugyanazokat a szabályokat tartsák irányadónak, követendőnek minden, gyerekekkel kapcsolatos döntés, cselekvés során.

1.CIKK

Az Egyezményben foglalt összes jog minden 18 év alatti fiatalra vonatkozik.

2.CIKK

Az Egyezmény mindenkire kiterjed, függetlenül fajától, vallásától és képességeitől, valamint attól, hogy mit gondol, mond vagy, hogy milyen családból származik.

3.CIKK

Az összes, gyerekekkel foglalkozó szervezetnek a gyerekek legfőbb érdekében kell munkálkodnia.

¹ Forrás: <http://www.unicef.hu/gyermekjog-egyezmeny.jsp>

4.CIKK

A kormányoknak biztosítaniuk kell a felsorolt jogokat a gyerekek számára.

5.CIKK

A kormányoknak tiszteletben kell tartaniuk, hogy a családok joga és felelőssége, hogy gyerekeiket neveljék és tanácsokkal lássák el, annak érdekében, hogy mire felnőnek, megtanulják, hogyan kell helyesen érvényesíteni jogaikat.

6.CIKK

Minden gyerekeknek joga van az élethez. A kormányoknak biztosítaniuk kell a gyerekek életben maradását és egészséges fejlődését.

7.CIKK

Minden gyerekeknek joga van ahhoz, hogy legyen neve, amit bejegyeznek az anyakönyvbe és állampolgársága. Ugyancsak joga van ahhoz, hogy ismerje szüleit, és lehetőség szerint azok gondoskodjanak róla.

8.CIKK

A kormányoknak tiszteletben kell tartaniuk a gyermek névhez, állampolgársághoz és családi kapcsolatokhoz való jogát.

9.CIKK

A gyerekeket nem szabad szüleiktől elszakítani, hacsak nem ez az érdekük. Például akkor, ha egy szülő rosszul bánik a gyerekével, vagy elhanyagolja őt. Azoknak a gyerekeknek, akiknek elváltak a szülei, joguk van mindkét szülőjükkel tartani a kapcsolatot, hacsak ez nem sérti a gyerek érdekét.

10.CIKK

Azoknak a családoknak, amelyek tagjai különböző országokba kerültek, joguk van ezek között az országok között utazni azért, hogy a gyerekek és szüleik kapcsolatban maradhassanak vagy, hogy újra egyesülhessen a család.

11.CIKK

A kormányoknak mindent meg kell tenniük azért, hogy a gyerekeket ne vihessék el jogellenesen a hazájukból.

12.CIKK

A gyerekeknek joguk van arra, hogy megmondják, szerintük mi történjen, amikor a felnőttek rájuk vonatkozó döntéseket hoznak, és joguk van ahhoz is, hogy véleményüket figyelembe vegyék.

13.CIKK

A gyerekeknek joguk van minden információt megkapni és ezt másokkal megosztani mindaddig, amíg az információ rájuk vagy másokra nézve nem káros.

14.CIKK

A gyerekeknek joguk van, hogy azt gondolják és abban higgyenek, amit jónak látnak, vallásukat gyakorolják mindaddig, amíg ezzel nem akadályozzák mások jogainak gyakorlását. A szülők hivatottak iránymutatást adni ezen a téren a gyerekeiknek.

15.CIKK

A gyerekeknek joguk van másokkal találkozni, csoportokhoz és szervezetekhez csatlakozni mindaddig, amíg ezzel nem akadályoznak másokat jogaik gyakorlásában.

16.CIKK

A gyerekeknek joguk van a magánélethez. A jognak védenie kell az életvitelüket, a jó hírüket, a családjukat vagy az otthonukat fenyegető támadásoktól.

17.CIKK

A gyerekeknek joguk van ahhoz, hogy megbízható információkhoz juthassanak a tömegtájékoztatásból. A televízióknak, a rádióknak és az újságoknak a gyerek számára érthető módon kell tájékoztatniuk, és nem terjeszthetnek gyerekre ártalmas műsorokat, anyagokat.

18.CIKK

A szülők közösen felelősek gyermekük felneveléséért, és mindig a gyerekek legfőbb érdekét kell figyelembe venniük. A kormányoknak különböző szolgáltatásokkal támogatniuk kell a szülőket, különösen, ha mindketten dolgoznak.

19.CIKK

A kormányoknak biztosítaniuk kell, hogy a gyerekekről megfelelő módon gondoskodjanak, és megvédjék őket a szüleik vagy gondozóik által elkövetett erőszaktól, elhanyagolástól vagy kizsákmányolástól.

20.CIKK

Azokról a gyerekekről, akiket saját családjuk nem gondozhat, olyan személyeknek kell megfelelően gondoskodnia, akik tiszteletben tartják a gyerekek vallását, kultúráját és anyanyelvét.

21.CIKK

Örökbefogadásnál elsősorban a gyerekek legfőbb érdekeit kell figyelembe venni. Azonos szabályokat kell alkalmazni, függetlenül attól, hogy abban az országban fogadják-e örökbe a gyereket, ahol született vagy külföldre kerül az örökbefogadással.

22.CIKK

Azokat a gyerekeket, akik menekültként érkeznek az országba, ugyanazok a jogok illetik meg, mint az ott születetteket.

23.CIKK

Azoknak a gyerekeknek, akik bármilyen fogyatékos-sággal élnek, különleges gondozást és támogatást kell biztosítani, hogy teljes és független életet élhessenek.

24.CIKK

A gyerekeknek joguk van a jó minőségű egészségügyi ellátáshoz, tiszta ivóvízhez, tápláló ételekhez és tiszta környezethez, hogy egészségesek maradhassanak. A gazdag országoknak segíteniük kell a szegényebb országokat ennek elérésében.

25.CIKK

Rendszeresen felül kell vizsgálni azoknak a gyerekeknek a helyzetét, akikről szüleik helyett intézmények gondoskodnak.

26.CIKK

A kormányoknak külön anyagi segítséget kell nyújtaniuk a szükséget szenvedő családokban élő gyerekeknek.

27.CIKK

A gyerekeknek joguk van a fizikai és lelki szükségleteiknek megfelelő életszínvonalhoz. A kormányoknak segíteniük kell azokat a családokat, amelyek nem tudják biztosítani ezt gyerekeiknek.

28.CIKK

Minden gyereknek és fiatalnak joga van az ingyenes alapfokú oktatáshoz. A fejlett országoknak segíteniük kell a szegényebb országokat ennek elérésében. Az iskolai rendtartásnak tiszteletben kell tartania a gyerekek emberi méltóságát. A fiatalokat ösztönözni kell, hogy a képességeiknek megfelelő legmagasabb szintű tanulmányokat folytathassanak.

29.CIKK

Az oktatásnak segítenie kell, hogy minden gyerek a lehető legteljesebb mértékben kibontakoztathassa személyiségét és képességeit. Elő kell segítenie, hogy a gyerekek tiszteljék szüleiket, saját és más népek kultúráját.

30.CIKK

A gyerekeknek joga van ahhoz, hogy megtanulják családjuk nyelvét és szokásait, kultúráját, és attól függetlenül gyakorolják vagy használják ezeket, hogy az ország lakosságának többsége ezt használja vagy sem.

31.CIKK

Minden gyereknek joga van a pihenéshez, a játékhoz, sporthoz, és ahhoz, hogy különböző kulturális és szabadidős programokban vegyen részt.

32.CIKK

A kormánynak meg kell védenie a gyerekeket a veszélyes, egészségüket károsító vagy oktatásukat veszélyeztető munkától.

33.CIKK

A kormánynak megfelelő módot kell találnia, hogy megvédje a gyerekeket a kábítószeres veszélyeitől.

34.CIKK

A kormánynak meg kell védenie a gyerekeket a szexuális kizsákmányolástól.

35.CIKK

A kormánynak biztosítania kell, hogy a gyerekeket ne rabolhassák vagy adhassák el.

36.CIKK

A gyerekeket meg kell védeni minden, a fejlődésükre káros tevékenységtől.

37.CIKK

Nem szabad kegyetlenül bánni azokkal a gyerekekkel, akik jogsértést követtek el. Nem szabad őket a felnőttekkel együtt elzárni. Ilyenkor is biztosítani kell számukra a családjukkal való kapcsolattartást.

38.CIKK

A kormányoknak nem szabad megengedniük, hogy 16 éven aluli gyerekek álljanak be katonának.

39.CIKK

Az elhanyagolt vagy kizsákmányolt gyerekeket különleges gondoskodás illeti meg, hogy visszanyerhessék önbecsülésüket.

40.CIKK

A bűncselekmény elkövetésével vádolt gyerekeknek jogi segítséget kell nyújtani. Csak a legsúlyosabb esetekben lehet őket börtönbüntetésre ítélni.

41.CIKK

Ha az adott állam jogszabályai eleve nagyobb védelmet biztosítanak a gyerekeknek, mint az Egyezmény, akkor azokat kell alkalmazni az Egyezmény rendelkezései helyett.

42.CIKK

A kormánynak gondoskodnia kell arról, hogy a szülők és a gyerekek megismerjék az Egyezményt. A Gyermek Jogairól szóló Egyezmény összesen 54 cikkből áll. A 43.-54. cikkek arról szólnak, hogyan kell együttműködniük a kormányoknak és a felnőtteknek annak érdekében, hogy minden gyerek számára biztosítsák valamennyi jog érvényesülését.

KINEK A KÖTELESSÉGE?²

A gyermekek jogainak különleges helyzete azon alapul, hogy az Egyezményben felsorolt jogokat a felnőtteknek, illetve az államoknak kell biztosítaniuk.

Ugyanakkor az Egyezmény a gyerekek kötelességeire is utal, különösen mások – elsősorban a szülők és gyerektársaik – jogainak tiszteletben tartására (29. cikk).

Álljon itt néhány példa azokra a kötelességekre, amelyek a jogok kapcsán megjelennek:

- Ha a felsorolt jogok minden gyereket megilletnek nemre, származásra, társadalmi helyzetre, nyelvre, korra, állampolgárságra vagy vallásra való tekintet nélkül, akkor a gyerekeknek maguknak is kötelességük mindenkiel emberségesen bánni.
- Ha a gyerekeknek joguk van arra, hogy megvédjék őket a konfliktusoktól, a kegyetlenkedéstől, a kizsákmányolástól és az elhanyagolástól, akkor nekik is kerülniük kell az összetűzéseket, verekedéseket.
- Ha a gyerekeknek joguk van a tiszta környezethez, akkor nekik is kötelességük, hogy környezetükre vigyázzanak.
- Ha a gyerekeknek joguk van a tanuláshoz, akkor a képességeiknek megfelelő lehető legtöbbet kell kihozniuk magukból, és tudásukat és tapasztalatukat lehetőleg meg kell másokkal osztaniuk.
- Ha minden gyereknek joga van a teljes élethez, akkor nekik maguknak is segítséget kell nyújtaniuk a segítséget szorulóknak vagy fogyatékos társaiknak.

² Forrás: <http://www.unicef.hu/gyermekjog-egyezmeny.jsp>

Ugyanakkor e kötelességek nem teljesítése semmiképpen nem foszthatja meg a gyerekeket jogaik gyakorlásától. (a szerk.)

A kötelességek listáját az Emberi Kötelességek Egyetemes Nyilatkozatából vettük ki, melyet a World Goodwill nevű – volt államfőkből álló – szervezet állított össze.

További érdekes információk:

www.therightssite.org.uk

EGYENLŐ ÉS MEGKÜLÖNBÖZTETÉS MENTES BÁNÁSMÓD

„Ügyelj gondolataidra, mert azok szabják meg a szavaidat!
Ügyelj szavaidra, mert azok szabják meg a tetteidet!
Ügyelj tetteidre, mert azok szabják meg a szokásaidat!
Ügyelj szokásaidra, mert azok szabják meg a jellemedet!
Ügyelj jellemedre, mert azok szabják meg a sorsodat”
(Frank Outlaw)

Egy gyerekcsapat dönthet úgy, hogy az osztály focicsapatába csak fiúkat vesz be vagy csak a legügyesebbeket vagy csak azokat az osztálytársakat, akik vállalják a hétvégi edzéseket is. Bármilyen legyen is a válogatási szempont, többen kimaradnak a csapatból, ám ez önmagában nem diszkrimináció, hátrányos megkülönböztetés. De ha valakit azért nem válogatnak be a focicsapatba, mert nincs márkás tornacipője, sötét a bőrszíne vagy munkanélküli az apukája, akkor ez súlyosan sérti az érintett gyerek jogait, és ártalmas a közösségnek is.

Egy kisfilmet is megnézhetsz erről, ha a 2. filmet választod a <http://www.fej.shp.hu/hpc/web.php?a=fej&o=1161365590> oldalról.³

³ Ne feledd, a webmesterek gyakran rendezgetik az oldalakat. Reméljük, hogy az ebben a könyvben hivatkozott linkek nem módosulnak, tűnnek el a világhálóról!

MIT MOND ERRŐL AZ ENSZ GYERMEKJOGI EGYEZMÉNY?

Minden gyerek számára biztosítani kell az őt megillető jogokat, mert minden gyerek rendelkezik ezekkel a jogokkal bárki is legyen, vagy bármik legyenek a szülei, legyen bármilyen a bőre színe, legyen fiú vagy lány. Ezeknek a jogoknak a biztosítása független attól, hogy milyen a vallása, milyen nyelven beszél, van-e valamilyen fogyaté-kossága, szegény vagy gazdag a gyerek.

A szellemi vagy testi fogyaté-kossággal élő gyerekeknek megerősített jogai vannak, mert a szükségleteik is külön-legesek: ennek megfelelő oktatásra és gondozásra van joguk annak érdekében, hogy a többi gyerekhez hasonlóan nőhessenek fel.

Az Egyezmény rendelkezik arról is, hogy a bármely – nemzeti, vallási, nyelvi, kisebbségi, illetve őslakos – gyere-keknek joga van saját kulturális identitásukat megtartani, saját kultúrájukat gyakorolni.

Mindannyian különbözünk másoktól. Eltérő családi hagyományokkal, neveltetéssel, másfajta adottságok-kal, képességekkel, körülményekkel rendelkezünk. Ez a sokféleség egyben sokszínűséget is jelent, aminek jelentős szerepe van abban, hogy érdekes, színes legyen a világ, és mindenki megtalálja a neki leginkább megfelelő helyet és lehetőségeket.

Nagyon fontos, hogy jól ismerd saját magad, tudd, hogy mit szeretsz, mitől idegenkedsz, hogy el tudd fogadni magad. Ez az alapja biztonságodnak, annak, hogy két lábon állj a földön, s annak is, hogy másokat elfogadj.

Sajnos, sokféle hátrányos megkülönböztetéssel találkozsz személyesen, a médiában vagy az interneten keresztül is, amikor felnőtteket, gyerekeket zárnak ki közösségekből, korlátozzák a jogait. A leggyakrabban előforduló megkülönböztetések:

- a nemek szerinti, főleg lányokat érintő,
- a vallás alapján történő,
- a nemzetiségi hovatartozás szerinti,
- a szexuális irányultságon alapuló vagy
- a fogyatékoság miatti kirekesztés.

- ▶ Emlékszel olyan esetekre, amikor előítélettel, kirekesztéssel találkoztál? Mit gondoltál, éreztél akkor? Mit tettél?
- ▶ Előfordult már veled, hogy azt érezted te vagy kizárva valamiből? Mi történt? Hogyan viselkedtél? Kitől vártál, és kitől kaptál segítséget?

▶ Egyetértesz azzal, hogy:

- a fiúk nem sírhatnak?
- csak a lányok babáznak?
- a szegény gyerekből bűnöző lesz?
- a fogyatékkal élő gyerekeknek külön iskolába kell járniuk?
- a magyarok tehetségesebbek, mint a románok, szlovákok?
- minden gyerekkel érdemei szerint bánnak az iskolában?
- aki rosszul viselkedik, azt el kell küldeni az iskolából?
- a városban élők okosabbak, mint a falusiak?

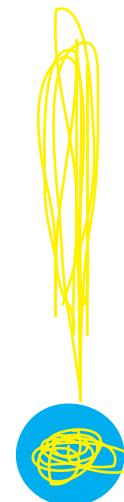
Miért igen, miért nem?

http://film.indavideo.hu/video/f_jogtalanul - ezt a filmet nézd meg az Interneten, ha kíváncsi vagy arra, milyen érzés jogok nélkül élni.

<http://www.youtube.com/watch?v=dgsRof2dtwQ&feature=related> – ebből a filmből pedig azt láthatod, hogy különbözőségünk ellenére lehet és jó együtt lenni.

Tudtad, hogy létezik egy szervezet, amelyik a foci segítségével küzd a rasszizmus ellen? A honlapjukat itt találod: <http://www.farenet.org/default.asp?intPageID=2>

HA VAN KEDVED, GONDOLD VÉGIG,
ÉS EGÉSZÍTSD KI A KÖVETKEZŐ MONDATOKAT:

Tehetséges, ügyes vagyok a(z) .....
.....ban.

Szeretek ☀ .....
.....

Utálok ☁ .....
.....

Kedvelem magamban, hogy.....
.....

Biztonságban érzem magam, amikor .....
.....

Vágyom arra, hogy ♥ .....
.....

Aggódok amiatt, hogy .....
.....

Félek, ha .....

.....
Dühös leszek, ha .....

.....
A legjobb barátommal hasonlítunk ezekben: .....

.....
A legjobb barátommal különbözőek vagyunk ezekben: ..

.....

AZ EGÉSZSÉGES ÉLETHEZ VALÓ JOG

„Az egészség nem csupán a betegség hiánya, hanem a testi, szellemi és szociális jóllét állapota.” (WHO, 1986)

Megkülönböztetés nélkül minden gyereknek joga van a lehető legjobb egészségi állapothoz, a gyógyító ellátáshoz és az egészséges környezethez.

MIT MOND ERRŐL AZ ENSZ GYERMEKJOGI EGYEZMÉNY?

A gyerekeknek joguk van a jó minőségű egészségügyi ellátáshoz, a tiszta ivóvízhez, tápláló ételekhez és tiszta környezethez, hogy egészségesek maradhassanak. A gazdag országoknak segíteniük kell a szegényebb országokat ennek elérésében.

Tizenévesként tisztában kell lenned azzal, hogy mit szabad és mit kell tenned a jó egészségi állapot megőrzése vagy elérése érdekében, tudnod kell, hogyan táplálkozz, erősítsd a tested, lelked, és tájékozott-nak kell lenned a szexualitás és a reprodukív egészség területén is, mint pl. a párválasztás kérdései, a nemi úton terjedő (pl. HIV) és más megbetegedések elleni védekezés.

Figyelsz arra, hogy sok gyümölcsöt, zöldséget fogyassz? Ha úgy gondolsz, hogy a kielégítőnél kevesebbet és többnyire rossz minőségű ételt eszel, mert a szüleid megfelelő jövedelem hiányában nem tudják megvenni a legszükségesebbeket, kérj segítséget.

Tudtad, hogy az ételben elég vitaminnak, ásványi anyagnak, nyomelemnek is kell lennie, különben nem fejlődsz megfelelően, kevésbé tudsz figyelni, gyenge, fáradékony leszel?

► Van lehetőséged naponta többször és rendszeresen étkezni? Ha nem, kérj segítséget. Az iskolai gyermekvédelmi felelős, a védőnő, a háziorvos a családsegítő vagy a gyermekjóléti szolgálat is tud segíteni. Elérhetőségüket a helyi önkormányzat megadja neked.

Hallottad már, hogy a vezetékes ivóvíz gyakran egészségesebb, mint a palackozott ásványvizek és biztosan sokkal jobb a szervezetednek, mint a cukrozott üdítőitalok?

A tisztaság fél egészség - mondja az egyik közmondásunk, s ez a népi bölcsesség pontosan fejezi ki a környezet higiéniájának, tisztántartásának jelentőségét.

A balesetek több sérülést és halálesetet okoznak, mint a betegségek. A balesetek megelőzése érdekében te is sokat tehetsz. Legyél körültekintő, vigyázz magadra és másokra is, akár az utcán közlekedsz, akár otthon vagy az iskolában teszed a dolgod.

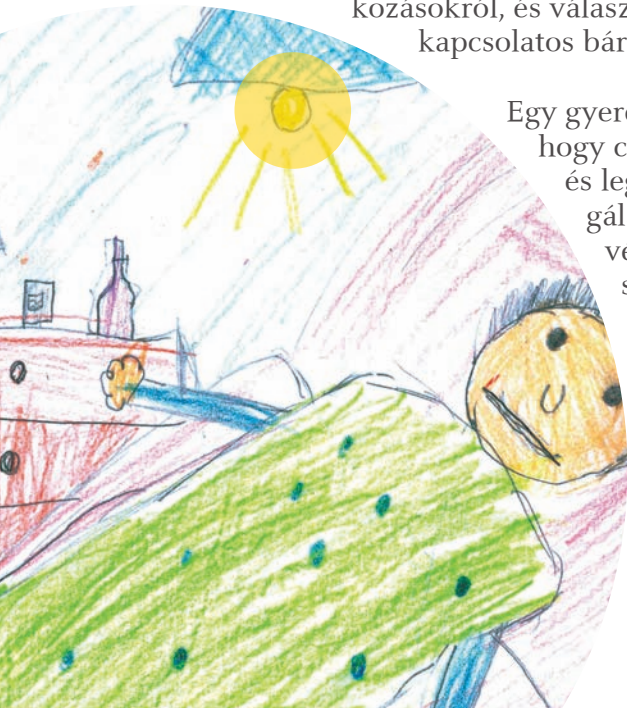
Mennyire ismered a KRESZ-t? Teszteld magad: <http://www.szentesinfo.hu/mozaik/2004/10/kresz1.htm>

A gyerekeknek joguk van ahhoz, hogy megismerjék a testük és lelkük működését. A családban és az iskolában is joguk van megfelelő ismereteket szerezni. Ez azért is fontos, hogy tudjátok, milyen esetekben kell segítséget kérni.

Minden gyereknek joga van ahhoz, hogy megfelelő tájékoztatást kapjon az orvosi vizsgálatokról, beavatkozásokról, és válaszoljanak az egészségével kapcsolatos bármilyen kérdésére.

Egy gyereknek joga van ahhoz, hogy csak a legszükségesebb és legkevésbé fájdalmas vizsgálatokat, beavatkozásokat végezzék el, ha beteg, és a szülei mellette lehessenek akár a kórházi tartózkodás idején is.

Biztosan tudod, hogy a védőoltások célja, hogy megóvják a gyerekeket a fertőző betegségektől. A védőoltások mellékhatásaitól sokan félnek, és kevés információval rendelkeznek a tényleges veszélyekről. Jogod van ahhoz, hogy tájékoztatást kapj szüleiddel együtt, és a nem kötelező oltások esetében közösen döntsétek el, hogy ezeket szükségesnek tartjátok-e vagy sem.

Az embernek nem csak a teste, hanem a lelke is megbetegedhet. Mentális, lelki betegség, szomorúság, gyász vagy bántalmazás esetén jogod van arra, hogy megbeszélj problémáidat szakemberekkel is, s ha szükséges, pszichológiai, pszichiátriai kezelésben részesülj.

Ha problémákkal küzdesz, kérj segítséget. Ha az általad ismert gyerekektől, fiataloktól, felnőttektől nem tudsz vagy nem akarsz segítséget kérni, hívd bátran a Kék vonalat a (06 1) 116 111-es számon, vagy írd meg a problémádat a <http://www.kek-vonal.hu/index2.php?mod=emil> oldalon.

Készítettek egy spotot a munkájukról, itt találod meg: <http://www.kek-vonal.hu/filmek/116111.php>

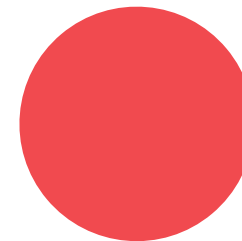

A dohányzás, az alkohol, a drog, a gyógyszereszedés, az evési zavarok is egészségügyi problémák, amelyek fizikai és lelki következményekkel is járnak. Tűnj ki a többiek közül, hogy nem gyújtasz rá, nem iszol alkoholt, és ki sem próbálsz a kábítószereket, hiszen ezek egyike sem segíti felnőtté válásodat, ellenkezőleg, megnehezíti vagy meggátolja azt. A gyerekek joga, hogy ezekben az esetekben is segítséget kérjenek és kapjanak úgy, hogy az egészségügyi szakemberek ne mondják el senkinek azt, amit csak velük akarsz megosztani, és nem adsz engedélyt a titok feloldására.

Ma már a technikailag fejlett országokban a megbetegedések és a halálokok zöméért a környezet állapota és az emberek életmódja (egészségmagatartása) a felelős. Környezet alatt nemcsak a levegő, a víz, stb. minősége értendő, hanem a társadalmi, munkahelyi és iskolai légkör, az emberi kapcsolataink, az emberek közötti szolidaritás.

► Mit jelent a fiatalok számára az egészség? Ha kíváncsi vagy, olvasd el ezt az interjút: <http://www.sulinet.hu/legyesz/2szam/aszmann.html>

CSALÁDBAN NEVELKEDÉS

„Mónáéknál úgy beszélnek a gyerekkel, mintha nagy volna. „Mit gondolsz?” kérdi Móna papája meg a mamája. „Mit gondolsz? Szerinted, hogy lenne jobb? Szerinted hogy kéne csinálni?” Aztán: „Értem. Azt mondd? Lássuk csak...Tényleg, tökéletesen igazad van!” Vagy: „Nem, azt hiszem, ebben tévedsz...” Szeretném, ha Mónáéknál – nálunk lenne.”¹

Minden gyereknek joga van családban élni, lehetőség szerint a vérszerinti, biológiai családjában. A gyerekek egészséges fejlődése szempontjából az a legfontosabb, hogy elfogadják és támogassák őket, tisztelben tartásuk a személyiségüket, olyannak szeressék őket, amilyenek.

► A te családban mik azok a sajátos jellemzők, amelyekkel megkülönböztetnéd magatokat más családoktól? És melyek a hasonlóságok?

¹ Siv Widerberg: Mónáéknál, in: Ami a szívedet nyomja, Svéd gyerekversek, Móra Könyvkiadó, Budapest, 1975. 53. oldal

MIT MOND ERRŐL AZ ENSZ GYERMEKJOGI EGYEZMÉNY?

A gyerekek neveléséért és fejlődésük biztosításáért a szülők felelnek elsősorban, és közös felelősség terheli őket. A szülőknek a gyerek legfőbb érdekei szerint kell eljárniuk. A közösség, az állam segítséget nyújt minden formában ahhoz, hogy a szülők jól tudják ezt a feladatukat ellátni, és olyan intézményeket, szolgáltatásokat biztosítanak, amik lehetővé teszik, hogy ez a segítség megvalósuljon. Az állam feladata, hogy segítsen abban, hogy a gyerekeket akaratuk ellenére ne válasszák el a szüleiktől, családtagjaiktól, hacsak nem fenyegeti őket veszély ott.

Válás esetén is segíteni kell, hogy mindkét szülőjükkel, más rokonaikkal rendszeres kapcsolatban maradjanak, ha az érdekeik ezt kívánják. Ha valamilyen okból az egyik, vagy mindkét szülő nem elérhető – meghalt vagy börtönbe kerül például –, akkor meg kell keresni a többi családtagot, rokont, hogy a gyereket ott helyezték el náluk, ha ez a gyerekeknek megfelelő.

A családokat lehetőség szerint egyesíteni kell, ha valamilyen okból elszakadtak egymástól, például háború, természeti katasztrófa vagy menekülés, kivándorlás miatt.

A családjától elválasztott gyerekeknek joga, hogy ha vérszerinti családjába nem kerülhet vissza, akkor más családszerű ellátásba kerüljön, például nevelőszülőkhöz vagy örökbefogadó családba. Joga van ahhoz, hogy megismerje a vérszerinti családját, megőrizze a vallását, nemzetiségét.

Egy gyerek életében meghatározó, hogy mit gondolnak szülei a családon belüli és azon kívüli szerepéről, lehetőségeiről, jogairól, kötelességeiről.

- ▶ Van lehetőség arra, hogy otthon elmond a véleményedet a téged érintő dolgokkal kapcsolatban?

A szülőknek is tanulniuk kell a szülői szerepeket, és sok szülő számára nehézséget jelent, hogy elég jó anya, apa legyen. Sok család nehézségekkel küszködik válás, szegénység vagy betegség miatt, ilyenkor még fontosabb, hogy rokonok, barátok, szakemberek segítsék őket és a gyerekeiket.

A szülők kérhetnek és kaphatnak segítséget különféle szervezetektől, az államtól, hogy megfelelő gondossággal tudják felnevelni gyerekeiket.

- ▶ Ha problémáid akadnak, melyik családtagodhoz fordulsz bizalommal? Miért? Ki az, akitől nem akarsz, vagy nem tudsz a családban segítséget kérni? Miért?

Zsófi szülei elváltak, azóta Zsófi az édesanyjával él. Az édesapjával való találkozás sok nehézséget és fájdalmat okoz számára. Édesanyja nem örül, ha Zsófi az apai nagyszüleit látogatja, és igyekszik az apával való együttléteket is korlátozni. Zsófi egyre gyakrabban érzi úgy, hogy segítségre lenne szüksége ahhoz, hogy az édesanyját meggyőzze, szüksége van minden szeretett családtagjára, és nem kellene félnie az anyukájának, hogy kevésbé szereti őt, ha az édesapjával és az apai nagyszüleiével rendszeresen találkozik.

A fenti történethez hasonló esetekben is fordulhatsz segítségért az iskolai gyermekvédelmi felelőshöz, a Kék vonalhoz, a családsegítő- és gyermekvédelmi szolgálatokhoz.

A családoknak joguk van ahhoz, hogy a saját kultúrájuk, szokásaik szerint éljenek, és hagyományaikat továbbadják gyerekeiknek, hiszen az lényeges, hogy a gyerekek ismerjék a gyökereiket, ez segít abban, hogy önazonosságot, identitást szerezzenek. A gyerekek gyakran elcsodálkoznak azon, hogy a szomszédok vagy az osztálytársuk családjában másképpen ünnepelnek, másféle ételeket esznek, eltérően töltik a szabadidejüket. A hasonlóság és a különbözőség hozzásegít ahhoz, hogy magunkról és másokról minél több ismeretet szerezzünk, és eldönthessük, mi mit hogyan szeretnénk tenni.

Ha nagyon súlyos problémák merülnek fel, és a család nem tud ezekkel megbírkózni, akkor a gyerekeket kiemelhetik a családjukból. Ilyenkor nevelőszülőkhöz, gyermekotthonba vagy ritkán örökbefogadó családokba kerülnek, hogy átmenetileg vagy tartósan pótolni tudják számukra a családot.

- ▶ Ismersz olyan gyerekeket, akik nem a saját családjukban élnek, vagy egyik családtagjukkal nem tarthatnak rendszeres kapcsolatot?

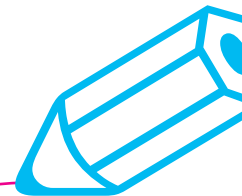
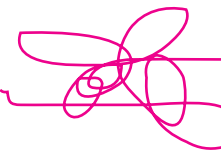

A kamaszok szívesen kritizálják a szüleiket, különbözni akarnak tőlük, mindent másképpen akarnak csinálni. A gyerekeknek biztonságot ad, ha a saját családjuk ebben a nem könnyű időszakban is szeretettel fogadja a leválási szándékot, és támogatást nyújt.

- ▶ Te milyen családot képzelsz el a gyerekek számára 20-30 év múlva? Szerinted mi lesz más, mint ma?

ÍRD VAGY RAJZOLD LE!

INFORMÁCIÓS JOGOK, A RÉSZVÉTEL JOGA

Mi közöd hozzá? Nem a te dolgod! Ne üsd bele az orrodát más dolgába! Ne szólj bele mindenbe! Neked nem osztottunk lapot!

Gyakran hallotok ezekhez hasonló véleményeket, de az esetek jó részében nagyon is van közötök ahhoz, ami történik, a ti dolgotok is, és fontos lenne, hogy a véleményeteket figyelembe vegyék.

MIT MOND ERRŐL AZ ENSZ GYERMEKJOGI EGYEZMÉNY?

A gyermek véleményét tiszteletben kell tartani. A gyereket minden őket érintő vagy rájuk vonatkozó döntés során meg kell hallgatni, be kell vonni a döntési folyamatba, és a véleményüket figyelembe is kell venni korukra és érettségükre tekintettel. Ez lehet egyéni ügy, családi esemény, iskolai, helyi közösségi vagy országos ügy is. A jogot egyénileg és csoportosan is lehet gyakorolni. Ez utóbbi okán ide szorosan kapcsolódik a gyerekeket szintén megillető egyesülési és békés gyülekezési jog is.

Minden gyerek szabadon véleményt nyilváníthat bármilyen formában, egy lényeges korláttal – nem sértheti meg mások jogait.

Minden gyerek joga a megfelelő információkhoz való hozzáférés. Ez elsősorban a médiából származó műsoroknál

lehet fontos, hogy jó minőségű, hasznos legyen a gyerekek számára, ne okozzon kárt. Ez fontos egyéb területeken is, pl. olyan kérdésekben, hogy ha elváltak a szülők, a gyerek melyik szülőjével, mennyi időt töltsön, milyen pályát, iskolát válasszanak neki vagy, hogy tudjon róla, ha örökbe fogadták, illetve megismerhesse vérszerinti szüleit, el tudja olvasni és értse az iskolai, gyermekotthoni házirendet.

A jogaitokról és lehetőségeitekről életkorotoknak megfelelően, érthető formában kell tájékoztatást kapnotok. A gyerekek fejlődésük során egyre több információval rendelkeznek, változik a szóhasználatuk, kifejezőmódjuk és az érdeklődésük is. Ezért kiemelkedően fontos, hogy mindig a korotoknak, érettségeteknek megfelelő módon jussatok hozzá az információkhoz, lehetőségekhez, és módotok legyen elmondani a véleményeteket, beleszólást kapjatok a titeket érintő kérdésekbe.

MEG SZOKTÁK KÉRDEZNI A VÉLEMÉNYEDET:

- a családban?
- az iskolában?
- a barátaid?
- orvosi kezelés esetén?

- ▶ Tudnál egy listát írni arról, hogy mi mindenben döntetek közösen a családotd tagjai? Milyen esetekben dönthetsz önállóan otthon?
- ▶ Van lehetőséged arra, hogy elmond a véleményed tanáraid munkájáról?
- ▶ Hogyan működik nálatok a Diákönkormányzat?

A gyerekek megfelelő tájékoztatása azért is nagyon fontos, hogy védelmet kapjanak a veszélyekkel, ártalmakkal szemben. Az internetes fórumokon van a legtöbb problémás szöveg, de sokszor a videojátékok, becsapós hirdetések, keresőszavakkal akár véletlenül megtalált oldalak rejtenek csapdákat, és okozhatnak igazi nagy bajt.

A szülők és tanárok sokszor meg akarják óvni a gyerekeket, ezért nem beszélnek bizonyos dolgokról, és előfordul, hogy olyan témákat kerülnek meg, amelyek foglalkoztatják a gyerekeket. Kérdeznetek kell, és jelezni, ha úgy érzitek, nem kaptatok megfelelő választ kérdéseitekre.

Egy felmérés szerint a 15-18 éves európai gyerekek 67%-a tudott arról, hogy vannak speciális gyerekjogok, de a legtöbben (79%) nem tudták, hogy kitől és hogyan kérhetnek segítséget, és tételesen nem ismerik a jogaikat (76%). A válaszolók szerint sokkal több információra, kampányra, ismertetőre, weboldalra lenne szükség, hogy megismerhessék azokat. A magyar gyerekek voltak a legkevésbé tájékozottak a jogaikról.

TUDTAD, HOGY

- ▶ minden iskolában és gyerekotthonban ki kell függeszteni az ott tanuló/ott élő gyerekek közreműködésével készült házirendet, és a panasztételhez, segítségkéréshez szükséges adatokat, így a névtelenül, ingyen hívható segélytelefonok számát is?
- ▶ minden téged érintő kérdésben jogod van érzéseidről, szükségleteidről beszélni, és kérni, hogy ezt vegyék figyelembe akkor is, ha súlyos szabályszegést, vagy bűncselekményt követtél el?
- ▶ a <http://gyermekjogok.obh.hu> oldalon olvashatsz a gyerekjogokról részletesen?

RINGRING

► fordulhatsz az

Állampolgári Jogok Biztosához

- levélben: Budapest, 1051. V. Nádor utca 22. vagy 1387. Budapest Pf. 40,
- telefonon: (06-1) 475-7100, faxon: (06-1) 269-1615,
- e-mailben: panasz@obh.hu és

az Oktatási Jogok Biztosához is.

Oktatási Jogok Biztosának Hivatala,

- Budapest, 1055. Szalay u. 10-14.
- telefon: (06-1) 473-7097, fax: (06-1) 332-6727,
- e-mail: oktatasi.biztos@om.hu

► működnek ingyenesen hívható segélyvonalak az egész ország területén, ahol a nevedet sem kell megmondanod, ha tanácsra, segítségre van szükséged:

Kék Vonal Gyermek és Ifjúsági Telefonszolgálat

- (06 1) 116-111,
- www.kek-vonal.hu, vagy

Gyermek és Ifjúsági Vonal

- 06-80 505 003,
- www.ifjusagi-lelkisegely.eu

A GYEREKEK Bántalmazása és Kizsákmányolása

A gyerekeknek joguk van ahhoz, hogy erőszakmentesen, mindenféle bántás, megalázás és visszaélés nélkül élhessék az életüket.

MIT MOND ERRŐL AZ ENSZ GYERMEKJOGI EGYEZMÉNY?

1. Az országoknak mindent meg kell tenniük annak érdekében, hogy megvédjék a gyerekeket az erőszak, a támadás, a fizikai és lelki durvaság, az elhagyás vagy az elhanyagolás, a rossz bánásmód vagy a kizsákmányolás – ideértve a nemi erőszakot is – bármilyen formájától.
2. A szülőket és gyerekeket is segíteni kell abban, hogy megfelelő védelmet és segítséget kapjanak.

Szinte mindenki volt már tanúja – esetleg elszenvedője – annak, hogy egy felnőtt durván kiabált egy gyerekkel, fájdalmas és igaztalan dolgokat mondott neki, vagy rángatta, lökdöste, megütötte. Sajnos, az sem ismeretlen, hogy a gyerekek is gyakran bántják egymást.

A bántalmazásnak sokféle formája van. Nem csak a tettelegesség fáj, szóval is nagyot lehet ütni, ami megalázó és ugyancsak fájdalmas, nagyon sokáig elkísérhet minket, s van, aki sose tudja elfelejteni. A szóbeli bántalmazást lelki erőszaknak is hívjuk.

Sokan azért bántanak másokat, mert őket is bántotta valaki. A felnőttek közül számosan tapasztaltak verést, rossz bánásmódot gyerekkorukban, s ha nem tanultak még saját tapasztalataikból sem, felnőve ők is bántalmazzák a gyerekeket. Másokat éppen ezek a rossz tapasztalatok erősítenek meg abban, hogy a gyerekek fizikai és lelki bántalmazása igazságtalan, látható vagy láthatatlan sebeket okoz, ezért sem viselkednek durván.

Egyre több iskolában, intézményben lehet tanulni konfliktuskezelési technikákat, mediációt, amelyek segítenek a problémák békés megoldásában, s ha arra van szükség, az indulatok megfékezésében.

Magyarországon a felnőttek a gyerekeket semmilyen módon nem bántathatják sem otthon, sem az iskolában, sem máshol.

Jogod van verés, testi fenyegetés nélkül élni. A felnőtteknek meg kell tanulniuk más módszerekkel fegyelmezni, nevelni.

Ha bántalmaznak vagy bántalmazás szemtanúja vagy, és úgy érzed, segítségre van szükséged, keress olyan felnőttet, intézményt, segélyvonalat, ahol elmondhatod a történetet, hogy segítséget kapj.

Előfordul, hogy gyerekeket szexuálisan bántalmaznak. Van, hogy társaik kényszerítik őket, erőfölényüket kihasználva vagy zsarolást alkalmazva, de nem ritka, hogy felnőttek – idegenek, ismerősök, családtagok – is elkövetnek ilyen bántalmazást. Szexuális bántalmazásnak számít minden olyan, a gyerek igényeit meghaladó cselekmény, amely egy felnőtt vagy idősebb gyerek nemi vágyának kielégítésére szolgál akár azzal is, hogy egy gyereket simogatnak, szexuális játékokba vonják be vagy pornófilm nézésére kényszerítik.

Sokakat elhanyagolnak, ami azt jelenti, hogy ezek a gyerekek nem kapják meg a fizikai és lelki fejlődésükhöz elengedhetetlenül fontos gondoskodást, szeretetet, odafigyelést, ételmet, ruhát, egészségügyi ellátást, megfelelő oktatást.

Az elhanyagolás is a bántalmazás egy formája még akkor is, ha sok esetben a szülők azért hanyagolják el a gyerekeiket, mert maguk is megoldhatatlan, súlyos problémákkal küszködnek. Azért kell a szakembereknek és a különféle szolgáltatóknak segíteniük, hogy a szülők képesek legyenek a gyerekeiket megfelelően gondozni, nevelni, és ha ez nem sikerült, akkor pótolni tudják a családot számukra.

Az erőszak és a bántalmazás minden formájával szemben jogod van védelemre, és tudnod kell, hogy a felnőtteknek segítséget kell nyújtaniuk a számodra.

TUJTAD, HOGY

► panaszt tehetsz, ha lelkileg vagy fizikailag bántanak, és segítséget kérhetsz az iskolai gyermekvédelmi felelőstől vagy a gyermekjóléti szolgálatától?

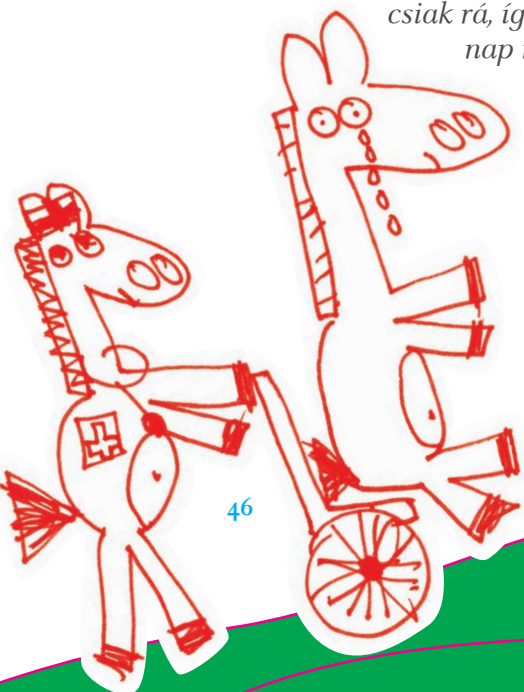
KÜLÖNÖSEN VÉDTELEN GYEREKCSOPORTOK

Sok olyan gyerek van, aki valamilyen élethelyzete, adottsága miatt sokkal kiszolgáltatottabb, védtelenebb, mint a többség.

a

Móricz Zsigmond szívszorítóan ír arról a kócos és elhanyagolt kisfiúról, a kis Fillentőről, akit hazugnak nevez a tanító, mert arra a kérdésre, hogy miért nem fészülködött, azt válaszolja, hogy az édesanyja fészülte meg aranyfésűvel. A gyerek, akinek meghalt az édesanyja, amikor kisbaba volt, a falu kegyelemkenyerén él, minden nap máshol adnak neki enni, egy felnőtteknek való kabátból ki se látszik, nyilvánvalóan álomvilágban él, hogy ne kelljen szomorú életével szembenéznie. A körülötte élők pedig nem kíváncsiak rá, így nem tudják milyen kínokat él meg nap mint nap.

46

SZÁMOS OKA LEHET A KISZOLGÁLTATOTTSÁGNAK, A LEGGYAKORIBBAK AZOK, AMIKOR EGY GYEREK:

- fogyatékkal él,
- mentális problémával küzd,
- nem élhet a családjában, árva, elhagyott,
- etnikai kisebbséghez tartozik, például cigány,
- lány (sok országban hátrányban vannak),
- menekült,
- bevándorló,
- hajléktalan,
- kizsákmányolt, akit dolgoztatnak,
- súlyos problémákkal küzdő családban él,
- földrajzi, szociális, gazdasági elszigeteltségben él,
- szegény,
- súlyos, krónikus betegséggel küzd,
- függőségben szenved,
- bűncselekményt követett el, bezárják,
- bűncselekmény, erőszak áldozatává válik vagy ennek tanúja.

b

A Gyermejjogi Egyezmény több helyen is kiemelten foglalkozik ezekkel a gyerekcsoportokkal, mert őket fokozottabban kell védeni, és gyakrabban szorulnak segítségre, jóval több figyelmet igényelnek, hogy csökkenteni lehessen a hátrányaikat.

47

Azokat a gyerekeket, akik menekültként érkeznek az országba, ugyanazok a jogok illetik meg, mint az ott születetteket.

Azoknak a gyerekeknek, akik bármilyen fogyatékossgal élnek, különleges gondozást és támogatást kell biztosítani, hogy teljes és független életet élhessenek.

A kormányoknak külön anyagi segítséget kell nyújtaniuk a szűkséget szenvedő családokban élő gyerekeknek.

A gyerekeknek joguk van, hogy megtanulják családjuk nyelvét és szokásait, és attól függetlenül gyakorolják vagy használják ezeket, hogy az ország lakosságának többsége ezt használja vagy sem.

Az országoknak meg kell védenie a gyerekeket a veszélyes, egészségüket károsító vagy oktatásukat veszélyeztető munkától.

Az országoknak meg kell védenie a gyerekeket a szexuális kizsákmányolástól.

Az országoknak biztosítani kell, hogy a gyerekeket ne rabolhassák el vagy adhassák el.

A gyerekeket meg kell védeni minden, a fejlődésükre káros tevékenységtől.

Nem szabad kegyetlenül bánni azokkal a gyerekekkel, akik jogsértést követtek el. Nem szabad őket a felnőttekkel egy börtönbe zárni. Ilyenkor is biztosítani kell számukra a családjukkal való kapcsolattartást.

A bűncselekmény elkövetésével vádolt gyerekeknek jogi segítséget kell nyújtani. Csak a legsúlyosabb esetekben lehet őket börtönbüntetésre ítélni.

Az országoknak nem szabad megengedniük, hogy 16 éven aluli gyerekek álljanak be katonának.

Az elhanyagolt vagy kizsákmányolt gyerekeket különleges gondoskodás illeti meg, hogy visszanyerhessék önbecsülésüket.

Az érintett gyerekek sok tekintetben különbözhetnek egymástól, mégis sok hasonlóságot találhatunk abban, ahogyan mások bánnak velük. A gyerekek gyakran csúfolják, bántják a gyengébbeket, és nem érzik át nehézségeiket, fájdalmukat. A gyerekek nem tehetnek arról, hogy különleges problémáik vannak, vagy csak segítséggel tudnak úgy élni, mint a többi gyerek.

A kirekesztésnek, elutasításnak nem csak aktív formája van, hanem passzív is. A gyerekek nagyon kegyetlenül tudnak bánni azokkal, akiket nem fogadnak el. Az is a bántás egy fájdalmas formája, ha nem vesznek róla tudomást, nem vonják be a játékokba, nem akar senki melléjük ülni.

- ▶ Voltál már ilyen helyzetben?
- ▶ Bele tudod képzelni magad egy látássérült, hajléktalan, árva, tanulási nehézségekkel küszködő gyerek helyébe? Mit érzel?
- ▶ Te szoktad csúfolni, bántani azt, aki nehéz helyzetbe került? Mi az oka annak, hogy bántod? Ha akarnál, hogyan tudnál neki segíteni?

Ma Magyarországon is vannak szégyenszemre olyan iskolák, ahol nem akarják például a mozgássérült vagy cukorbeteg gyerekeket a többi gyerekkel közösen tanítani, sok iskolában elkülönítik a cigánygyerekeket a nem cigányoktól, s arra is van példa, hogy külön ballagnak, vagy más evőeszközt kell használniuk. Ez megengedhetetlen, nemcsak azért, mert a törvények tiltják, hanem mert emberek nem bánhatnak így egymással, és a gyerekek is emberek.

A gyerekek gyakran akkor sem tudják megvédeni magukat a fizikai bántalmazástól, megalázástól, ha nincs különös problémájuk, és sokszor még a szülők sem képesek erre, bármennyire is szeretnék. A különösen kiszolgáltatott, védtelen gyerekeknek gyakran a szüleik is védtelenek, és nem tudnak nekik megfelelően segíteni.

Egy gyerekcsoportot, egy közösséget, egy országot az minősít, hogy miképpen bántik azokkal, aki magukat nem tudják megvédeni, nem tudnak magukért kiállni.

Nézd meg ezt a filmet, ha át akarod érezni, meg akarod érteni ezt a problémát:
http://film.indavideo.hu/video/f_jogtalanul/

JOG AZ OKTATÁSHOZ

„... erősen elhatároztam, hogy felébredek, és egészen más szemmel nézem majd azt az igazi életemet a középiskolában. Nem látom olyan keservesnek és fárasztónak és nyomasztónak: hanem figyelni fogom benne mindazt, ami benne kedély és humor és emlék és szép fiatalság... és nektek édes barátaim, kedves középiskolai tanulók, újra megmutatom és figyelmeztetlek benneteket, hogy mennyi szín és furcsaság és élet mindez és mennyi emlék és mennyi remény.”

(Karinthy Frigyes: Tanár úr kérem)

A gyerekek joga az oktatáshoz azt jelenti, hogy az államnak minden gyerek számára biztosítania kell az ingyenes alapfokú oktatást, mindenki számára elérhetővé kell tennie a szakirányú középfokú oktatást, és „kapacitásoktól” függően hozzáférhetővé kell tennie a felsőoktatást. Az államnak mindent meg kell tennie a lemorzsolódások csökkentéséért, és biztosítania kell, hogy az iskolai fegyelem a gyerekek jogait tiszteltetben tartsa.

MIT MOND ERRŐL AZ ENSZ GYERMEKJOGI EGYEZMÉNY?

... Az államok

– elismerik a gyermeknek az oktatáshoz való jogát, és az alapfokú oktatást mindenki számára kötelezővé és ingyenesé teszik;

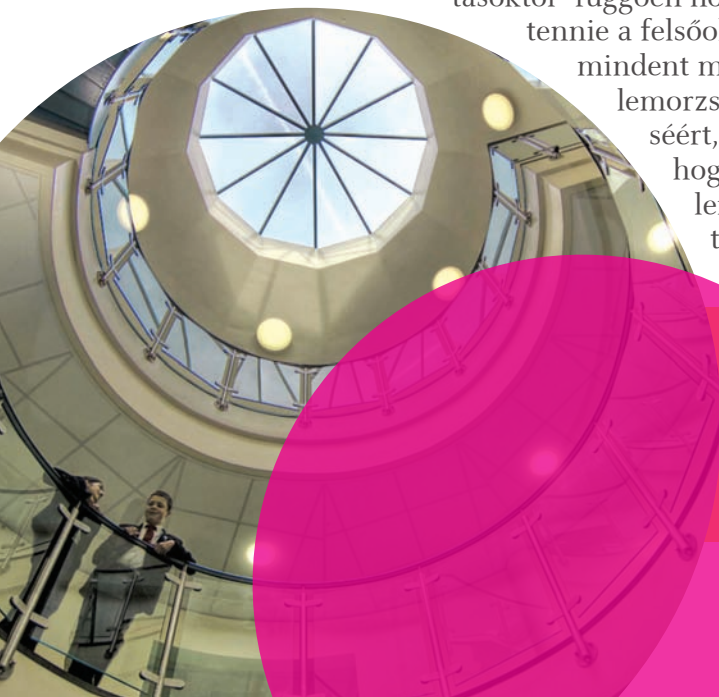
– megszervezik az általános és a szakirányú középfokú oktatást, és ezeket minden gyermek számára hozzáférhetővé teszik, továbbá intézkednek az oktatás ingyenessé tételéről és szükség esetén a pénzügyi segítségnyújtásról;

– minden arra alkalmas eszközzel biztosítják, hogy bárki képességeitől függően bejuthasson a felsőoktatásba;

– intézkedéseket tesznek az iskolába járás rendszerességének előmozdítására és a lemorzsolódás csökkentésére;

Az államok megtesznek minden alkalmas intézkedést annak érdekében, hogy az iskolai fegyelmet a gyermeknek, mint emberi lénynek a méltóságával összeegyeztethetően és az Egyezménynek megfelelően alkalmazzák;

Az oktatásnak segítenie kell, hogy minden gyerek a lehető legteljesebb mértékben kibontakoztathassa személyiségét és tehetségét. Elő kell segítenie, hogy a gyerekek tiszteljék szüleiket, saját és más népek kultúráját.

Az iskola feladata a tanulás megtanítása, az írás, olvasás, a szóbeli kifejezés, a számolás és a problémamegoldás képességének kialakítása és fejlesztése, a személyiség fejlesztése, a nevelés is. Egyszerre kell egy-egy területhez tartozó mélyebb ismereteket közvetítenie, ugyanakkor rálátást kell adnia minél több területre, rá kell mutatnia az összefüggésekre.

HA VAN KEDVED, VÁLASZOLJ A KÖVETKEZŐ KÉRDÉSEKRE:

Mikor érzed jól magad az iskolában, s mi ennek az oka?

.....

.....

.....

Hány tanárod tart érdekes, változatos órát, s hányan vannak, akik nem?

.....

.....

.....

A tanárok tanítási időn túl is gyakran és szívesen vannak a tanítványaikkal?

.....

.....

.....

Milyen érdekes, izgalmas, kellemes és jókedvű, iskolád által szervezett szabadidős programokra emlékszel?

.....

.....

.....

Tanáraid szeretik a rájuk bízott gyerekeket?

.....

.....

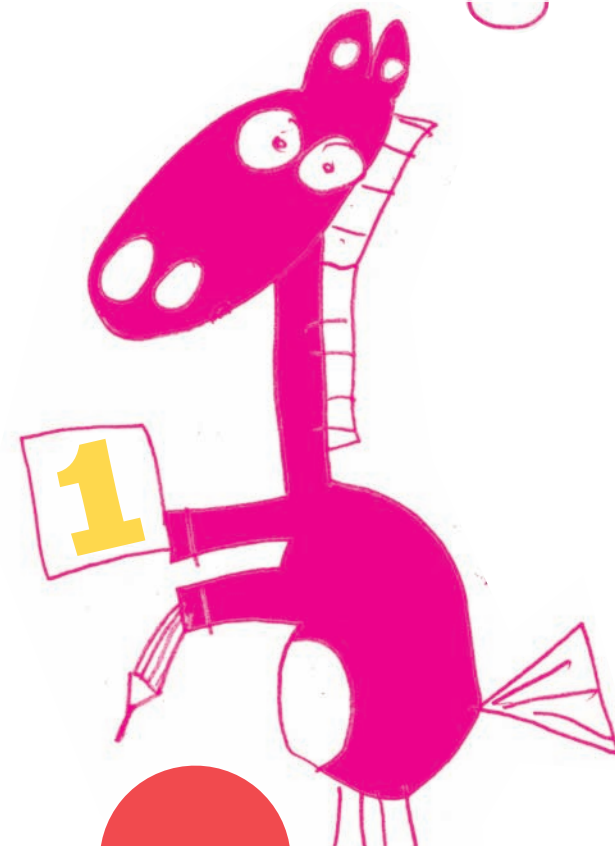
.....

Milyen jellemzők alapján választanál példaképet?

.....

.....

.....

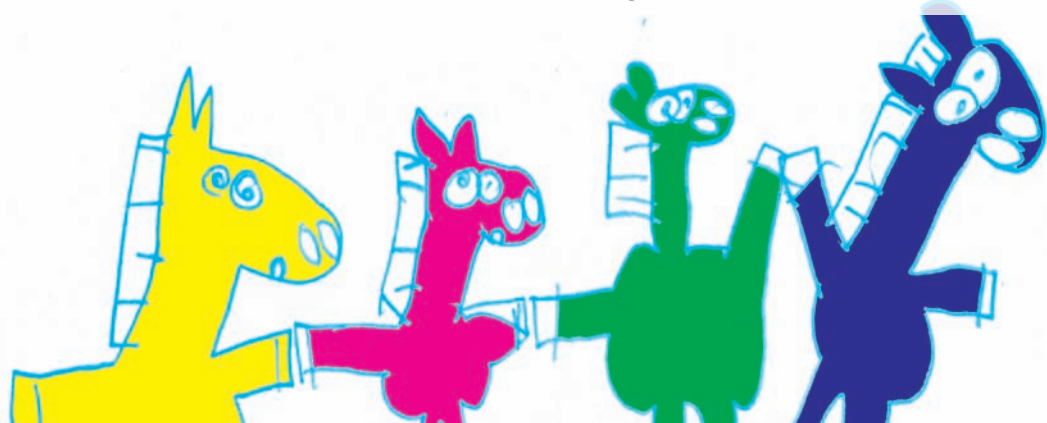

A TANULÁS NEM CSAK LEXIKÁLIS TUDÁST, ADATOK, SZABÁLYOK, STB. ELSAJÁTÍTÁSÁT, BEGYAKORLÁSÁT JELENTI, HANEM AZ EGYÜTTÉLÉS MEGTANULÁSÁT IS, AZT, HOGY

- tudjatok közösen játszani, tanulni, dolgozni,
- képesek legyetek megérteni és elfogadni kölcsönös függéseket egymástól,
- erőszakmentesen oldjátok meg a konfliktusaitokat,
- elfogadjátok, hogy az emberek sokfélék, és tudomásul vegyétek ezeket a - nemek közötti, etnikai, vallási, kulturális, stb. – különbségeket.

AZ OKTATÁSNAK HOZZÁ KELL JÁRULNIA AHHOZ, HOGY

- különböző élethelyzetekben megfontolt döntéseket hozzatok,
- sikeresek legyetek családi, baráti és munkakapcsolataitokban,
- ki tudjátok használni a modern technológia nyújtotta lehetőségeket,
- képesek legyetek alapvető szükségleteitek kielégítésére, a saját és a mások életminőségének javítására.

MIT MONDANÁL AKKOR, HA MEGKÉRDEZNÉK TŐLED, HOGY:

- ▶ Szívesen jársz-e iskolába?
- ▶ Tanáraid segítőkészek, fontos a számukra, hogy hasznosan, jó hangulatban teljen az együtt töltött idő?
- ▶ Megbecsülöd-e jó tanáraidat?
- ▶ A gyerekek és a tanárok kölcsönösen tisztelik egymást?
- ▶ Elismered-e a kiválóságot bármi legyen is az, ami kiemel valakit a tömegből?
- ▶ Értéknek tartod-e a kíváncsiságot és a tudást?
- ▶ Fontos neked az őszinteség, a barátság és a becsületesség?

Az iskolának támogatnia kell önállóságotok fejlesztését az önálló cselekvés és ítéletalkotás, a kritikus gondolkodás és felelősségvállalás érdekében. Közvetítenie kell a jogok és kötelességek rendszerének megértését.

Ismered a Holt költők társasága című filmet? Érdeemes megnézni!

JOG A PIHENÉSHEZ, JÁTÉKHOZ ÉS A KULTURÁLIS TEVÉKENYSÉGEK VÉGZÉSÉHEZ

A gyerekek egyik legfontosabb tevékenysége a játék. A felnőttek felelősek azért, hogy megóvják a gyerekeket attól, hogy olyan szabadidős, kulturális tevékenységeket folytassanak, úgy játszanak, amelyek káros hatással lehetnek rájuk.

MIT MOND ERRŐL AZ ENSZ GYERMEKJOGI EGYEZMÉNY?

Az államok elismerik a gyermeknek a pihenéshez és a szabad idő eltöltéséhez, a korának megfelelő játékhoz és szórakoztató tevékenységekhez való jogát, azt, hogy szabadon részt vehessen a kulturális és művészeti életben.

Az államok tiszteletben tartják és elősegítik a gyermek teljes mértékű részvételi jogát a kulturális és művészeti életben, és előmozdítják, a számára alkalmas szabadidő-intézmények, szórakoztató, művészeti és kulturális tevékenységek megszervezését.

A pihenésre szükség van, hogy a fáradtságod megszűnjön, s ezt az időt ismeretszerzésre is felhasználhatod. Passzív pihenés például a tévénézés, az olvasás, ám a különféle aktivitások, mint például a játék, a szórakozás, a sport is kikapcsol a napi feladatokból, és azon túl, hogy örömet jelentenek, sokféleképpen fejlesztik képességeidet.

Iskolába jársz, tehát tisztában vagy azzal, hogy a tanórákon való részvétel, majd a házi feladatok elvégzése, megtanulása annyi időt vesz igénybe, hogy elmondhatjuk, teljes munkaidőben dolgozol, sőt, ha különórád van vagy házimunkát is végezel, gyakran túlórázol is.

"Ha én felnőtt volnék és megnősnék, sok gyerekem lenne, mert szeretek olyan játékokat játszani, amihez sok gyerek kell.... Én meg a lány, akit feleségül veszek, meg a gyerekek, egész nap csak játszanánk! Fogócskát, bújócskát, szembekötősdit. És amikor még több gyerekünk lesz, akkor futóversenyt, ugróversenyt, dobóversenyt és rollerversenyt is rendezünk."

(Janikovszky Éva: Ha én felnőtt volnék)

- ▶ Milyen játék okoz örömet neked?
- ▶ Szoktál kártyázni, sportolni?
- ▶ Élvezed a csapatjátékokat?

Reméljük, szerencsésebb vagy, mint az a 11 éves fiú, aki a következőket mondta:

A szüleim nem szeretik, ha a barátaimat elhívom hozzánk, mert zajt és rendetlenséget csinálnak. Azt sem szeretnék, hogy szakkörbe járjak, mert sok a tanulnivalóm. A játszótérre is csak akkor mehetek focizni, ha apukám későn jön haza, mert szerinte nem hozzám valók a szomszéd srácok.

A szabadidős tevékenységek pihenésre, kikapcsolódásra és önmegvalósításra adnak lehetőséget.

A szabad idő eltöltésének módja függ attól, hogy pl. ki hány éves, fiú-e vagy lány, községben, kisvárosban vagy nagyvárosban él, a környezete, szülei, rokonai, barátai és az iskola milyen lehetőségeket kínálnak számára.

"Ma múzeumban voltunk, de Radó nem jöhetett velünk, mert elrontotta a gyomrát. Kár pedig, mert nagyon jó régi fegyvereket láttunk. Majd, ha Radó meggyógyul, külön elmegyek vele a múzeumba. Azt a handzsárt akarom megmutatni neki, amelyiknek lócsontból faragták a markolatát. Már egészen megsárgult a csont, de olyan szép fényes, az ember szinte érzi, milyen jó fogás eshet rajta. Ilyet mi is faraghatnánk magunknak, csak lócsontot kellene valahonnét szerezniünk. Pengét meg forraszt bele a Novák."
(Bálint Ágnes: Szeleburdi család)

▶ Jogos a pánik a tinédzserek miatt azért, hogy idejük nagy részét a számítógépes játékok, a televízió és az internet előtt töltik?

▶ A kreatív jellegű számítógépes játékokat és tévéműsorokat kedveled inkább vagy azokat, amelyek passzivitásra ítélnék?

▶ Milyen közös programjaid vannak szüleiddel, testvéreiddel, barátaiddal?

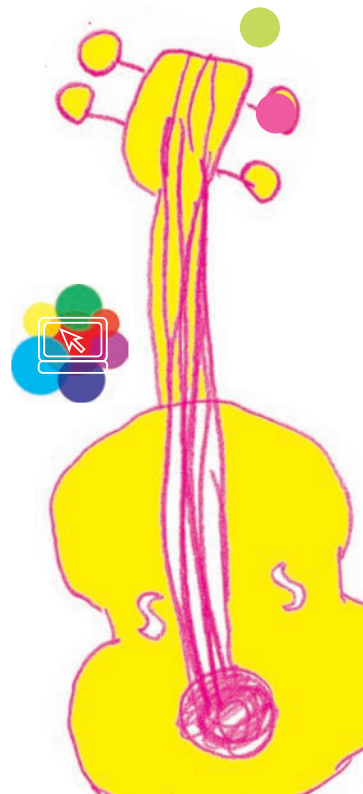
▶ Részt veszel az iskolai és otthoni szabadidős programok szervezésében?

▶ Jársz táncolni, kirándulni?

▶ Szeretsz zenélni, rajzolni vagy verset mondani? Ha még nem próbáltad, vágj bele!

TESZTELD MAGAD!

Ha erre a weboldalra kattintasz, kiderítheted, hogy mennyire ismered a jogaidat:
<http://www.unicef.hu/galeria-jatek-drocsi.jsp>

EGY GYEREKEKNEK VALÓ VILÁG

A GYEREKEK ÁLLÁSFOGLALÁSA

Az ENSZ Közgyűlésének gyerekekről rendezett speciális ülésén 2002. május 8-án, Gabriela Azurduy Arrieta Boliviából és Audrey Cheynut Monacóból, a gyerekek fóruma program résztvevői, tolmácsolták a gyerekek véleményét.

Mi vagyunk a világ gyermekei

Mi vagyunk a kizsákmányolás és bántalmazás áldozatai

Mi vagyunk az utcagyerekek

Mi vagyunk a háború gyermekei

Mi vagyunk a HIV/AIDS áldozatai és árvái

Mi vagyunk azok, akiktől megtagadják a jó minőségű – oktatást és egészségügyi ellátást

Mi vagyunk a politikai, gazdasági, kulturális, vallási és környezeti diszkrimináció áldozatai

Mi vagyunk azok a gyerekek, akiknek a hangja nem hallatszik; itt az ideje, hogy komolyan számoljanak velünk

Egy gyerekeknek való világot akarunk, mert a nekünk megfelelő világ, mindenkinek jó lenne

EBBEN A VILÁGBAN,

- ▶ látjuk, hogy a gyerekek jogait tiszteletben tartják:
  - a kormányok és a felnőttek a gyermekjogok elveiben megfogalmazottakkal kapcsolatosan tényleges és hatékony elkötelezettségről tesznek tanúbizonyságot annak érdekében, hogy az Egyezményt a gyermekek jogairól minden gyerekre alkalmazni lehessen, biztonságos, védett és egészséges környezet biztosításával a családokban, közösségekben és országokban
- ▶ látjuk, hogy vége lesz a kizsákmányolásnak, visszaéléseknek és erőszaknak:
  - törvények védik a gyerekeket a kizsákmányolástól, abúzustól, és azzal, hogy alkalmazzák őket, mindenki tiszteletben tartja e szabályokat
  - intézmények és programok szolgálják az áldozattá vált gyerekek életének újraépítését
- ▶ látjuk a háború végét:
  - a világ vezetői békés dialógusok segítségével oldják meg a konfliktusokat, erő alkalmazása helyett

- a gyerek menekülteket és háborúk gyerek áldozatait minden eszközzel és módon megvédi, s ugyanolyan lehetőségeket biztosítanak számukra, mint bárki másnak
- a leszerelés, a fegyverkereskedelem és a gyerekkatonák felhasználásának megszüntetésével

▶ látjuk az egészségügyi ellátás nyújtását:

- megfizethető és elérhető életmentő gyógyszerekkel, és minden gyerek számára nyújtott gyógyítással
- erős és számon kérhető partnerségben mindazokkal, akik partnerek lehetnek a gyerekek számára jobb egészség biztosításában

▶ látjuk a HIV/AIDS megszüntetését:

- az oktatási rendszerekkel, amelyek a HIV megelőző programokat is tartalmazzák
- ingyenes szűrést és tanácsadó szolgáltatásokat
- a nyilvánosság számára szabadon biztosított információt a HIV/AIDS-ről
- az AIDS árváknak és a HIV/AIDS fertőzött gyerekeknek megfelelő gondozást, hogy azonos lehetőségekkel élhessenek, mint a többi gyerek

▶ látjuk a környezet védelmét:

- a természeti erőforrások megőrzését és megmentését,
- annak felismerését, hogy egészséges és kedvező környezetre van szükségünk ahhoz, hogy fejlődhessünk
- akadálymentes környezetet a speciális szükségletű gyerekeknek

▶ látjuk a szegénység ördögi körének végét:

- a szegénységellenes bizottságokat, amelyek átláthatóvá teszik a kiadásokat, és ráirányítják a figyelmet valamennyi gyerek szükségleteire
- azoknak az adósságoknak az eltörlését, amelyek megakadályozzák a gyerekek haladását

▶ látjuk az oktatás biztosítását:

- egyenlő esélyeket és hozzáférést a jó minőségű, ingyenes, kötelező oktatáshoz
- olyan iskolai környezetet, ahol a gyerekek örömmel tanulnak
- egész életen át tartó tanulást, amely túlmutat a hagyományos iskolai kereteken, és amely magában foglalja a tudnivalókat a megértéshez az emberi jogokról, békéről, elfogadásról és az aktív állampolgárságról.

▶ látjuk a gyerekek aktív részvételét:

- azzal, hogy minden életkorú ember tisztában van a gyerekek jogaival a teljes körű és értelmes részvételre, és tiszteletben tartja azokat a Gyermekjogi Egyezmény szellemében
- a gyerekek aktív részvétele a döntéshozatal minden szintjén, a tervezésben, alkalmazásban, ellenőrzésben, értékelésben valamennyi, a gyerekek jogait érintő kérdésben

TOVÁBBI OLVASNIVALÓK A GYEREKJOGOKRÓL

- **A jogerő legyen veled! Izgalmas jogi kérdések –** Neves jogászok válaszai. Schenk Borbála (szerk.), *Dialóg Campus Kiadó, Budapest – Pécs, 2008*

- Csányi Dóra – Pőcz Borbála: **Jogod van.** *Csimota Könyvkiadó, Budapest, 2008*

- Dr. Bíró Endre: **Jogok az iskolában?!** - Diákok, pedagógusok, szülők jogairól, *Jogismeret Alapítvány, Budapest, 2000*

- Dr. Purda Zsuzsanna és Zongor Klára: **Gyermejjogi abc.** *Okker-Nodus Kiadó Kft., Veszprém, 2007.* A Gyermejjogi abc-hez pedagógiai kézikönyv és gyermejjogi füzetek is megjelentek, az 5-8, a 9-14 és a 15-18 éves korosztályok számára.

- **Kezdő lépések: Tananyag az emberi jogok oktatásához.** Borbélyné Nagy Éva (szerk.) *Amnesty International, EJBO Alapítvány, 1996.* A Kézikönyv elektronikus formában elérhető a http://www.hrea.org/erc/Library/First_Steps/hungarian.pdf internetes oldalon

- **Kézikönyv a gyermekjogi egyezmény alkalmazásához,** *UNICEF, CSAGYI, Budapest, 2009,* A Kézikönyv elektronikus formában elérhető a <http://www.csagyi.hu/hu/nyertes-palyazatok/van-jogod/kiadvanyok> internetes oldalon.

- Kiskompasz – **Kézikönyv a gyermekek emberi jogi neveléséhez,** *Európa Tanács, Mobilitás Országos Ifjúsági Szolgálat, CSAGYI, Budapest, 2009.* A Kézikönyv elektronikus formában elérhető a http://www.mobilitas.hu/kompasz/kiskompasz/kkkezikonv_pdf internetes oldalon.

- Kompasz - **Kézikönyv a fiatalok emberi jogi képzéséhez,** *Európa Tanács, GYISM Mobilitás, Budapest, 2004.* A Kézikönyv elektronikus formában elérhető a http://www.mobilitas.hu/kompasz/kezikonv/kezikonv_pdf internetes oldalon

- Mika Ágnes: **Jogtudorka könyve,** *Holnap Kiadó Kft., Budapest, 2008*

GYEREKJOGOK MAGYAR NYELVEN AZ INTERNETEN, VÁLOGATÁS

- Aktív Állampolgárságért Alapítvány: www.aktivpolgar.hu
- Állampolgári jogok országgyűlési biztosa: <http://gyermekjogok.obh.hu/>
- Amnesty International Magyarország: www.amnesty.hu

- Betegjogi, Ellátottjogi és Gyermekjogi Közalapítvány (BEGYKA): www.jogvedok.hu
- Család, Gyermek, Ifjúság Kiemelkedően Közhasznú Egyesület: www.csagyi.hu
- Demokratikus Ifjúságért Alapítvány: www.i-dia.hu
- Diákközelet Alapítvány: www.diakjogok.hu
- DIPA – Tanácsadók és Fejlesztők Szakmai Egyesülete: www.dipaegyesulet.hu
- Emberi Jogi Információs és Dokumentációs Központ: www.indok.hu
- Európa Tanács Információs és Dokumentációs Központ: www.europatanacs.hu/
- Európa Tanács Információs és Dokumentációs Központ – Építsük Európát a gyermekekért a gyermekekkel: www.europatanacs.hu/index.php?workSpace=pages&id=22&langId=1
- Ifjúsági Közelet Fejlesztéséért Alapítvány: www.diakonkormanyzat.hu
- Közeletre Nevelésért Alapítvány: www.kozeletre.hu
- Magyar ENSZ Társaság: www.menszt.hu
- Magyar Helsinki Bizottság: www.helsinki.hu
- Mobilitás Országos Ifjúsági Szolgálat: www.mobiltas.hu
- Nevelőotthonok Nemzetközi Szövetségének Magyarországi Egyesülete (FICE): www.ficeme.axelero.net
- Oktatási Jogok Biztosá: www.okm.gov.hu
- UNICEF Magyar Bizottság: <http://www.unicef.hu/index.jsp>

JOGSÉRTÉS ESETÉN ITT KÉRHETSZ SEGÍTSÉGET:

Betegjogi, Ellátottjogi és Gyermekjogi Közalapítvány

Telefonon: (+36-1) 225- 3294

Személyesen: 1122 Budapest, Városmajor u. 48/b

CSAGYI Kiemelkedően Közhasznú Egyesület

Telefonon: (+36-1) 225- 3526

E-mailben: csagyi@csagyi.hu

Egyenlő Bánásmód Hatóság

Telefonon: (+36-1) 336- 7843, (+36-1) 336- 7851

E-mailben: ebh@ebh.gov.hu

Levélben/személyesen: Pf. 672. Budapest 1539./

1024 Budapest, Margit krt. 85.

Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány

Szakember – Szakember Vonal (Telefonos, anonim konzultációs lehetőség gyerekekkel, családokkal foglalkozó szakemberek részére)

Telefon: (+36-1) 302 0944 (kedden, csütörtökön, pénteken 10-14 óráig) szakemberek@kek-vonal.hu

Oktatási Jogok Biztosának Hivatala

Személyesen (előzetes bejelentkezés alapján):

Budapest, V. ker. Szalay u. 10-14.

Levélben: Oktatási Jogok Biztosának Hivatala, 1055 Budapest, Szalay u. 10-14.

Telefonon: (+36-1) 473-7097

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet (OFI)

Zöld szám és chatszoba az erőszakmentes
és egészségtudatos iskolákért

Telefon: +36 80 204 976 (minden hétköznapi 8-16 óráig)

Chatszoba: www.ofi.hu, a mediáció menüpontra
kattintva érhető el (Segíthetünk? Segítünk elnevezéssel)

Országgyűlési Biztosok Hivatala - Állampolgári jogok országgyűlési biztosa

Telefonon: (+36-1) 475-7100

E-mailben: panasz@obh.hu

Levélben: Budapest, V. kerület, Nádor utca 22.

Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat (OKIT)

Telefon: +36 80 20 55 20

E-mail: okit@szmi.hu

